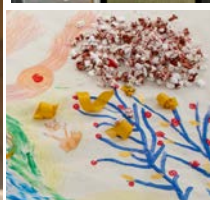

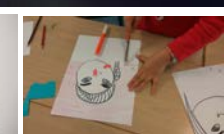
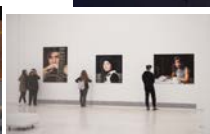
ΕΜΣΤ

ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

ΕΜΣΤ

FOR ALL

Οργάνωση:
Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

Επιμέλεια-Υλοποίηση προγραμμάτων και έκθεσης:
Ελισάβετ Ιωαννίδη, Δημήτρης Καννάς, Μαρίνα Τσέκου

Κείμενα:
Ελισάβετ Ιωαννίδη, Μαρίνα Τσέκου

Σχεδιασμός εντύπου:
Δημήτρης Καννάς

Organized by:
National Museum of Contemporary Art Athens

Programs and exhibition implemented and curated by:
Elisabeth Ioannides, Dimitris Kannas, Marina Tsekou

Texts by:
Elisabeth Ioannides, Marina Tsekou

Booklet designed by:
Dimitris Kannas

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΕΘΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
Λεωφ. Καλλιρρόης & Αμβρ. Φραντζή (πρώην εργοστάσιο Φιξ), Αθήνα, 117 43

MINISTRY OF CULTURE
NATIONAL MUSEUM OF CONTEMPORARY ART ATHENS
Kallirrois Avenue & Amvr. Frantzi Str. (former FIX factory), Athens, 117 43

Τηλ./Tel: +30 211 101 9016 / 9028 / 9007

E-mail:
elisabeth.ioannides@emst.gr / dimitris.kannas@emst.gr / marina.tsekou@emst.gr

<http://www.emst.gr>

ΕΜΣΤ για όλους

Το χρονικό διάστημα κατά το οποίο το ΕΜΣΤ παρέμεινε κλειστό για το κοινό, λόγω των εργασιών για την εγκατάσταση της μόνιμης συλλογής του και τις προετοιμασίες για την πλήρη λειτουργία του, το Τμήμα Εκπαίδευσης πραγματοποίησε μια σειρά δράσεων με τίτλο *ΕΜΣΤ για όλους*.

Οι εκπαιδευτικές και καλλιτεχνικές αυτές δράσεις απευθύνονταν σε διαφορετικές ομάδες κοινού (μαθητές όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, εκπαιδευτικούς, ειδικές/ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, ομάδες ηλικιωμένων, ευρύ κοινό, κ.ά.), καθώς και σε μεικτές ομάδες. Σκοπός τους ήταν η διατήρηση της επαφής και της διάδρασης μεταξύ του κοινού και του μουσείου. Αποσκοπούσαν, δηλαδή, στη γνωριμία και εξοικείωση όσο το δυνατόν ευρύτερου κοινού με τη συλλογή του ΕΜΣΤ και τη σύγχρονη τέχνη (ελληνική και διεθνή), στην προσέλκυση στο Μουσείο επισκεπτών με διαφορετικά κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά καθώς και στην περαιτέρω διεύρυνση των είδη υπάρχουσών συνεργασιών του ΕΜΣΤ με εκπαιδευτικά, πολιτιστικά, κοινωνικά κ.ά. ιδρύματα και φορείς. Ταυτόχρονα, σε μια εποχή κοινωνικών, δημογραφικών και άλλων αλλαγών και ανακατατάξεων, το μουσείο μέσα από τις δράσεις του συνέχιζε να αφουγκράζεται τα ενδιαφέροντα, τις επιθυμίες και τις ανάγκες του κοινού, ώστε αυτά τα στοιχεία να αποτελέσουν τη βάση πάνω στην οποία θα κινηθεί η ανάπτυξη και ο σχεδιασμός των νέων προγραμμάτων του.

Η έκθεση με τον ίδιο τίτλο, *ΕΜΣΤ για όλους*, περιλαμβάνει μια επιλογή δεκαπέντε εκπαιδευτικών προγραμμάτων και δράσεων που πραγματοποιήθηκαν το διάστημα 2017 – 2019. Οι δράσεις και τα προγράμματα που επιλέχθηκαν βασίζονται -με ελάχιστες εξαιρέσεις- στη συλλογή του ΕΜΣΤ, είναι πρωτότυπα, πρωτοποριακά ή και πιλοτικά και παρουσιάζονται ως καλές πρακτικές με σκοπό να αποτελέσουν πηγή έμπνευσης για τον σχεδιασμό και άλλων μουσειακών και γενικότερα εκπαιδευτικών προγραμμάτων που προωθούν τη δια βίου μάθηση, την καθολική εμπειρία της τέχνης και της επίσκεψης στο μουσείο, τη δημιουργία νέων αναγνώσεων των έργων τέχνης με την ενεργό συμμετοχή του κοινού.

Παράλληλα, η έκθεση αποσκοπεί στο να συμβάλλει στον διάλογο και τον αναστοχασμό πάνω στο θέμα της αξιοποίησης της σύγχρονης τέχνης για την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης, την προώθηση της κοινωνικής συνοχής, του σεβασμού στη διαφορετικότητα, του διαπολιτισμικού διαλόγου, της ειρηνικής συνύπαρξης και άλλων ανθρωπιστικών αξιών.

Το Τμήμα Εκπαίδευσης του ΕΜΣΤ
Ελισάβετ Ιωαννίδη, Δημήτρης Καννάς, Μαρίνα Τσέκου

EMST for all

The period during which EMST remained closed to the public for the installation of its permanent collection and the related preparations for its full operation, the Learning Department realized a series of activities titled *EMST for all*.

The learning and artistic activities addressed different groups of audiences (students of all levels of education, teachers, special / vulnerable social groups, elderly groups, the general public, etc.), as well as mixed groups. Their purpose was to maintain the contact and the interaction between the public and the museum. They aimed at acquainting and familiarizing as many people as possible with the EMST collection and contemporary art (Greek and international), in attracting visitors to the Museum with different social and demographic characteristics and in further expanding its already existing collaborations with educational, cultural, social, etc. institutions and bodies. At the same time, in an era of social, demographic and other changes and rearrangements, through its activities the Museum continued to “listen” to the interests, desires and needs of the public, in order for these elements to constitute the basis for the development and design of its new programs.

The exhibition under the same title, *EMST for all*, includes a selection of fifteen learning programs and activities that took place in the period 2017 - 2019. The selected activities and programs are based - with few exceptions - on the EMST collection, they are original, innovative or/and pilot, and are presented as good practices aiming to inspire the design of other museum and learning programs that promote lifelong learning, the universal experience of art and visiting the museum, the creation of new readings of artworks with the active participation of the public.

At the same time, the exhibition aims in contributing to the dialogue and reflection on the issue of the exploitation of contemporary art for the cultivation of empathy, for the promotion of social cohesion, respect for diversity, intercultural dialogue, peaceful coexistence and other humanitarian values.

The EMST Learning Department
Elisabeth Ioannides, Dimitris Kannas, Marina Tsekou

Θέλω να ταξιδέψω..., 2019

2ο Δημοτικό Σχολείο
Νέου Φαλήρου – Γ' Τάξη

I want to travel..., 2019

2nd Elementary School
of Neo Faliro – 3rd Grade

Εικ. / Img: 1

Μέσα από την παρουσίαση και συζήτηση πάνω σε έργα των Στήβεν Αντωνάκου, Κωστή Βελώνη και Αλέξανδρου Γεωργίου οι μικροί μαθητές επεξεργάστηκαν θεματικές που έχουν σχέση με το ταξίδι, τη μετακίνηση, την επικοινωνία και κυρίως τη φιλία. Στη συνέχεια αποτύπωσαν εικαστικά μια ιστορία φιλίας και δημιούργησαν ένα σύντομο animation. Χωρίστηκαν σε μικρές ομάδες, καθεμία από τις οποίες δημιούργησε το δικό της σκηνικό και χαρακτήρες. Τέλος, φωτογράφησαν καρέ-καρέ την κίνηση των χαρακτήρων τους μέσα στο σκηνικό, δίνοντας έτσι ζωή στην ιστορία τους.

Through the presentation and discussion on artworks by Stephen Antonakos, Alexandros Georgiou and Kostis Velonis, the young students worked on themes that have to do with the journey, transportation, communication and mainly with friendship.

Afterwards, they portrayed a story of friendship and created a short animation. They were divided into small groups, each creating their own setting and characters. In the end, they shot frame by frame the movements of their characters in the setting, thus giving life to their story.

Το ταξίδι των χρωμάτων, 2019

Πειραματικό Γυμνάσιο Αγίων
Αναργύρων – Γ' Τάξη

The Journey of Colors, 2019

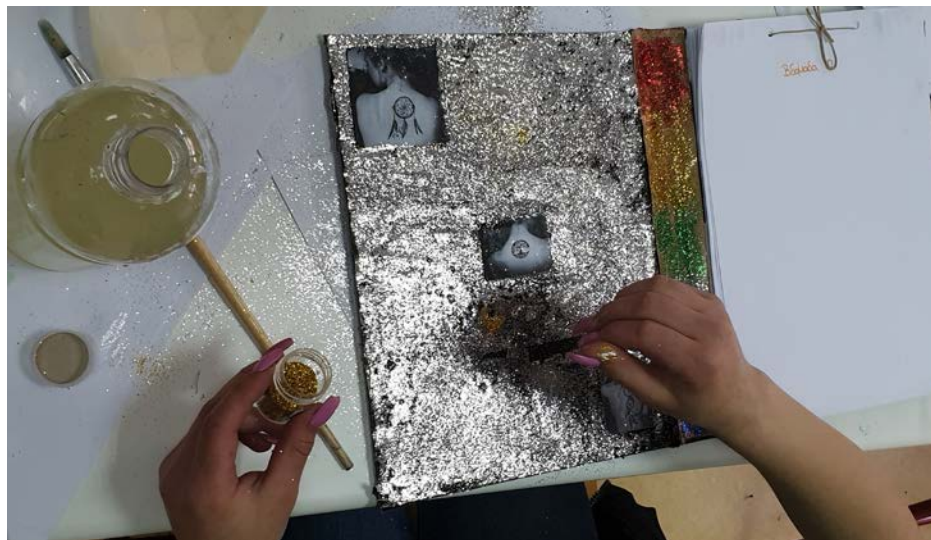
Agion Anargiron Experimental Junior
High School – 3rd Grade

Εικ. / Img: 2

Μέσα από την παρουσίαση και συζήτηση έργων της Μπίας Ντάβου, του Αλέξανδρου Γεωργίου και του Κωστή Βελώνη, μαθητές της τρίτης τάξης του Πειραματικού Γυμνασίου Αγίων Αναργύρων δούλεψαν πάνω σε θεματικές που έχουν σχέση με τον διαπολιτισμικό διάλογο, τη μετακίνηση, τον σεβασμό στη διαφορετικότητα. Στη συνέχεια με την τεχνική του stop motion δημιούργησαν το δικό τους πολύχρωμο animation, μεταφέροντας μηνύματα για ελευθερία, αλληλεγγύη, χαρά, ευημερία.

Through the presentation and discussion of works by Bia Davou, Alexandros Georgiou and Kostis Velonis, 3rd grade students of the Agion Anargiron Experimental Junior High School worked on themes that have to do with intercultural dialogue, movement, the respect for the Other. Afterwards, using the stop motion technique they created their own colorful animation, thus sending messages about freedom, solidarity, joy, prosperity.

Σε συνεργασία με το 1ο ΕΠΑΛ Αγ. Παρασκευής, στο πλαίσιο του προγράμματός του Αναζητώντας το πολιτιστικό αποτύπωμα του σχολείου μας, πραγματοποιήθηκε εκπαιδευτικό πρόγραμμα με κύριο σκοπό οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί να εξοικειωθούν με τη σύγχρονη τέχνης και τη συλλογή του μουσείου.

Σε μία σειρά πέντε εβδομαδιαίων δίωρων συναντήσεων, οι μαθητές επεξεργάστηκαν έργα των Μάρθα Ρόσλερ, Κάρλος Μόττα και Νίνας Παπακωνσταντίνου και δούλεψαν πάνω σε θεματικές που έχουν σχέση με την καθημερινότητα εντός και εκτός σχολείου, με νοοτροπίες και συμπεριφορές, με τρόπους έκφρασης και επικοινωνίας.

Στη συνέχεια κάθε μαθητής επέλεξε και δανείστηκε ένα βιβλίο που του κίνησε το ενδιαφέρον από τη σχολική βιβλιοθήκη, με σκοπό να το μελετήσει. Στις επόμενες συναντήσεις χρησιμοποίησε ως «βάση» έναν από τους προς ανακύκλωση τόμους εγκυκλοπαίδειας της βιβλιοθήκης και δημιούργησε το προσωπικό του λεύκωμα, αποτυπώνοντας σε αυτό με διάφορες τεχνικές εντυπώσεις, επιθυμίες, βιώματα, εμπειρίες, αναμνήσεις, συναισθήματα. Το σύνολο των λευκωμάτων που παρουσιάζεται συγκροτεί ένα ομαδικό έργο το οποίο μετά την έκθεση στο ΕΜΣΤ θα επιστρέψει και θα παραμείνει στη σχολική βιβλιοθήκη.

Εικ. /img: 4

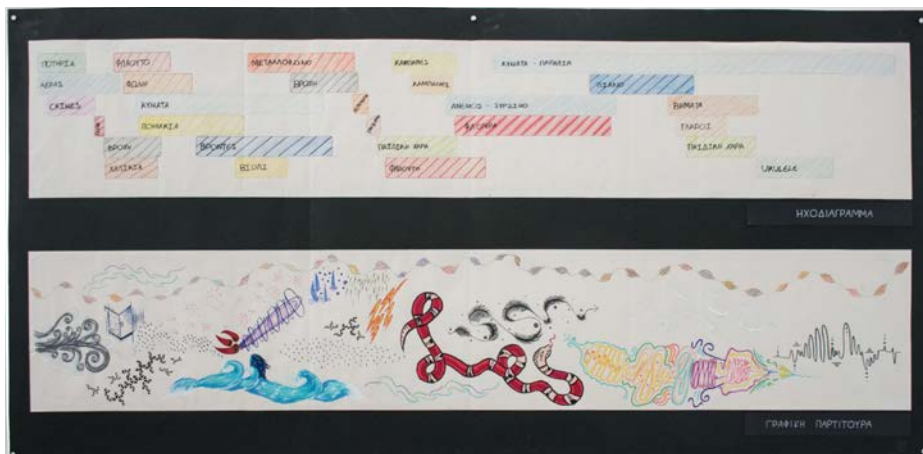
In collaboration with the 1st Vocational Senior High School of Agia Paraskevi, in the framework of its program *Seeking the cultural footprint of our school*, a learning program was realized aiming in familiarizing students and teachers with contemporary art and the Museum's collection.

In a series of five weekly two-hour meetings, artworks by Martha Rosler, Carlos Motta and Nina Papaconstantinou were presented and the students were prompted to discuss on themes that have to do with their daily lives inside and outside of the school, attitudes and behaviors, ways of expression and communication.

Afterwards, each student chose

and borrowed a book from the school library that motivated his/her interest, in order to study it. During the following meetings each student used as a "base" one of the library's encyclopedic volumes (that were meant to be recycled) and created his/her personal album, expressing in it through different artistic techniques his/her impressions, desires, experiences, memories, emotions. The set of albums that is presented composes a group artwork which after the end of the EMST exhibition will return and remain in the school library.

Euk. / Img: 5

έκθεση του ΕΜΣΤ *Θεωρήματα*. Ακολούθησαν άλλες επτά συναντήσεις στα σχολεία τους με σκοπό οι μαθητές να συνθέσουν με τη βοήθεια των μουσικών/συνθετών ένα κομμάτι σύγχρονης μουσικής με βάση το έργο που επεξεργάστηκαν. Στο τέλος του προγράμματος παρουσίασαν τα μουσικά έργα τους σε εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στο ΕΜΣΤ. Τα εργαστήρια είναι εμπνευσμένα από το πρόγραμμα *Δημιουργικά Εργαστήρια (Ateliers de la création)* που υλοποιείται στη Γαλλία από το 2010, με πρωτοβουλία του IRCAM και του Centre Pompidou, με τη συμμετοχή δεκάδων επαγγελματικών λυκείων.

Το πρόγραμμα Ανακαλύπτοντας την τέχνη του ήχου και της εικόνας υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικτύου INTERFACES που συγχρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Δημιουργική Ευρώπη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Discovering the art of sound and image, 2018

Learning program by Onassis Stegi

Elk. / Img: 6

Onassis Stegi in partnership with EMST carried out the learning program *Discovering the art of sound and image* with students of the 2nd Vocational High School of Nea Smirni and the 2nd Sivitanidios Public School of Trades & Vocations (February - May 2018), aiming to bring new music to an extensive range of new audiences. The workshops held in the framework of the program were implemented by the musicians / composers Yannis Kotsonis, Stefanos Konstantinidis, Iakovos Steinhauer and Nassos Sopylis in collaboration with EMST education curators.

Initially two meetings were held at EMST where students discussed with the education curators about the works of Nikos Podias, *Inside Out*, 2018 and Nikos Papadopoulos, *Ocean rock garden*, 2017 – 2018, that were presented in the EMST

exhibition *Theorimata*. Seven more meetings were realized in their schools aiming at the composition of a piece of contemporary music based on the work they had discussed at EMST.

At the end of the program, the students presented their music compositions in an open event in the exhibition space of EMST.

The workshops were inspired by *Creative Workshops* (Ateliers de la création) that have been staged in France since 2010 in dozens of vocational high schools and colleges on the initiative of IRCAM and the Pompidou Centre.

The learning program *Discovering the art of sound and image* was implemented in the framework of the INTERFACES project, co – funded by the Creative Europe program of the European Union.

Μαθαίνω και Δημιουργώ με τη Σύγχρονη Τέχνη, 2019

Επιμορφωτικό σεμινάριο σε συνεργασία με το 6ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

Εικ. / Img: 7

Το Νοέμβριο 2019 πραγματοποιήθηκε επιμορφωτικό σεμινάριο με τίτλο Μαθαίνω και Δημιουργώ με τη Σύγχρονη Τέχνη σε συνεργασία με το 6ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής.

Το σεμινάριο είχε στόχο την εξοικείωση των εκπαιδευτικών στη σύγχρονη τέχνη και την αξιοποίησή της στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Συμμετείχαν εξήντα τρεις νηπιαγωγοί της Περιφέρειας του Πειραιά.

Η διαπολιτισμική συμπερίληψη ήταν το κύριο θέμα συζήτησης και βιωματικής προσέγγισης, τόσο μέσα από την παρουσίαση μιας επιλογής έργων και εκθέσεων του ΕΜΣΤ, όσο και μέσα από το εικαστικό

εργαστήρι που ακολούθησε. Αφού παρακολούθησαν και συζήτησαν την ιστορία του Amin, από το διαδραστικό πρόγραμμα του ΕΜΣΤ *Face Forward ...into my home*, οι νηπιαγωγοί δημιούργησαν ένα μικρό σενάριο βασισμένο στην ιστορία του (<http://www.faceforward.gr/prosopa-istories/amin>). Στη συνέχεια ζωγράφισαν και δημιούργησαν τον χαρακτήρα του Amin και σκηνικά τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για την παραγωγή του σύντομου φιλμ κινουμένων σχεδίων που παρουσιάζεται στην έκθεση με την τεχνική του stop motion.

Learning and Creating with Contemporary Art, 2019

Training seminar in collaboration with the 6th Peripheral Center of Educational Planning, Attica

Εικ. / Img: 8

In November 2019, the training seminar *Learning and Creating with Contemporary Art* was realized in collaboration with the 6th Peripheral Center of Educational Planning, Attica. The seminar aimed in familiarizing teachers with contemporary art and in exploring ways of incorporating it in primary education. Sixty three kindergarten teachers from the Piraeus Region participated.

Intercultural inclusion was the main topic we discussed and approached experientially both through the presentation of a selection of artworks and exhibitions by EMST, and through the art workshop that

followed. After they watched and discussed Amin's story, presented in the EMST interactive program *Face Forward ...into my home*, the teachers wrote a short script based on his story (<http://www.faceforward.gr/en/faces-stories/amin/>). Afterwards, they created and constructed Amin's character and sets, which were used for the production of this short animated film using the technic of stop motion.

Δημιουργικές συναντήσεις με τη σύγχρονη τέχνη, 2019
Σε συνεργασία με το Επίκεντρο ActionAid Hellas

Εικ. / Img: 9

Σε συνεργασία με την ActionAid Hellas υλοποιήθηκε στο Επίκεντρο -το Κέντρο Ενδυνάμωσης της ActionAid που προσφέρει δωρεάν καινοτόμα προγράμματα και υπηρεσίες για παιδιά, εφήβους και ενήλικες- το πρόγραμμα *Δημιουργικές συναντήσεις με τη σύγχρονη τέχνη*, το οποίο απευθυνόταν σε γυναίκες. Μέσα από την παρουσίαση και συζήτηση έργων των Μάρθα Ρόσλερ, Ντάρα Μπιρνμπάουμ,

Έμιλυ Ζασίρ, Μπερτίγ Μπακ, Ρένας Παπασπύρου και Άσπας Στασινοπούλου, οι συμμετέχουσες επεξεργάστηκαν θέματα που σχετίζονται με τη γυναικεία ταυτότητα, καθημερινότητα, φαντασία και δημιουργικότητα. Στη συνέχεια δημιούργησαν το δικό τους ομαδικό έργο που εκφράζει πτυχές του εαυτού τους και της καθημερινής τους ζωής καθώς και μνήμες και εμπειρίες από το παρελθόν τους.

Creative Encounters with contemporary art, 2019

In collaboration with Epikentro ActionAid Hellas

Εκ. / Img: 10

In collaboration with ActionAid Hellas the program *Creative Encounters with contemporary art*, was realized for a group of women at Epikentro -the empowerment center of ActionAid for free innovative programs for children, teenagers and adults.

Through the presentation and discussion of works by Martha Rosler, Dara Birnbaum, Emily Jacir, Bertille Bak, Rena Papaspyrou and Aspa Stasinopoulou, the participants

worked on issues related to women's identity, everyday life, imagination and creativity.

Afterwards, they created their own group work which depicts aspects of themselves and their everyday lives, their memories and past experiences.

Zainab's School "Flowers of Paradise", 2018 - 2019

Σε συνεργασία με το Πολυδύναμο Κέντρο του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού

Εικ. / Img: 11

Στα τέλη του Νοεμβρίου 2018 ξεκίνησε μια συνεργασία με το Πολυδύναμο Κέντρο του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού στην Αθήνα. Στο πλαίσιο της συνεργασίας αυτής σχεδιάστηκε και οργανώθηκε εκπαιδευτικό πρόγραμμα για προσφυγόπουλα ηλικίας 8-13 χρονών, το οποίο ολοκληρώθηκε σε μια σειρά επτά δίωρων συναντήσεων.

Κατά τη διάρκεια του προγράμματος τα παιδιά αρχικά παρακολούθησαν και συζήτησαν τις ιστορίες της Ζαϊνάμπ και του Μαχντί, οι οποίες παρουσιάζονται

μέσα από το διαδραστικό πρόγραμμα του ΕΜΣΤ *Face Forward ...into my home*. Στη συνέχεια δημιουργήσαν ένα σύντομο σενάριο βασισμένο στην ιστορία της Ζαϊνάμπ (<http://www.faceforward.gr/prosopa-istories/zainab/>).

Τέλος τα παιδιά ζωγράφισαν και κατασκεύασαν σκηνικά και χαρακτήρες τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για την παραγωγή του σύντομου φιλμ κινουμένων σχεδίων με την τεχνική του stop motion, που παρουσιάζεται στην έκθεση.

Zainab's School "Flowers of Paradise", 2018 - 2019

In collaboration with the Red Cross' Multifunctional Athens Center

Elk. / Img: 12

At the end of November 2018 a collaboration started with the Multifunctional Center of Hellenic Red Cross. In the framework of this collaboration a learning program was designed and implemented for refugee children aged 8-13, which was completed in a series of seven two-hour meetings.

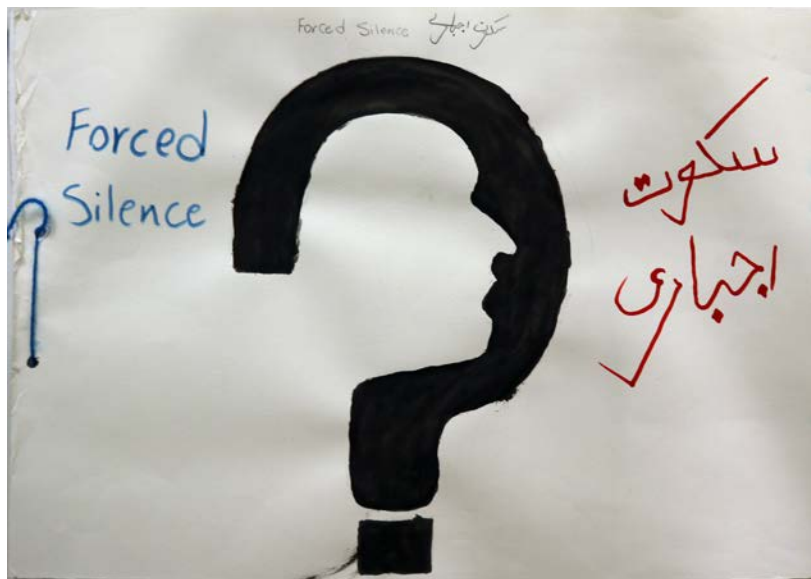
During the program the children watched and discussed Zainab's and Mahdi's stories which are presented in the EMST interactive program *Face Forward ...into my home*. After that, they wrote a short script based on Zainab's story ([http://www.](http://www.faceforward.gr/en/faces-stories/zainab/)

[faceforward.gr/en/faces-stories/zainab/](http://www.faceforward.gr/en/faces-stories/zainab/)).

In the end, they created and constructed sets and characters that were used for the production of this short animated film, using the technic of stop motion.

Forced Silence, 2019

Σε συνεργασία με το Πολυδύναμο Κέντρο του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού

Εικ. / Img: 13

Τον Μάιο του 2019, σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε το δεύτερο εκπαιδευτικό πρόγραμμα σε συνεργασία με το Πολυδύναμο Κέντρο του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού, αυτή τη φορά με τη συμμετοχή μιας ομάδας έφηβων προσφύγων. Το πρόγραμμα ολοκληρώθηκε σε μια σειρά δέκα δίωρων συναντήσεων και αποτελούνταν από δύο μέρη: Στο πρώτο μέρος παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν δύο έργα του Ρώσου εννοιολογικού καλλιτέχνη Ίλια Καμπακόφ από τη συλλογή του ΕΜΣΤ: *Το πλοίο της ζωής μου*, 1993 και *Ο κύκλος 10 χαρακτήρες*, 1970-1974. Κύριος σκοπός αυτής της φάσης του προγράμματος ήταν οι συμμετέχοντες: α) να ανακαλύψουν τους καλλιτεχνικούς τρόπους με τους οποίους ο Καμπακόφ παρουσιάζει διαφορετικές πτυχές

της προσωπικότητάς του (*Ο κύκλος 10 χαρακτήρες*) και «αφηγείται» διαφορετικές χρονικές περιόδους της ζωής του, σε διάλογο με την κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα της εποχής (*Το πλοίο της ζωής μου*), β) να εξοικειωθούν με τα μέσα και τους τρόπους έκφρασης της σύγχρονης τέχνης, και γ) να απολαύσουν αισθητικά τα έργα. Στο δεύτερο μέρος του προγράμματος οι συμμετέχοντες συζήτησαν σχετικά με στοιχεία του χαρακτήρα τους, αφηγήθηκαν προσωπικές ιστορίες και, εμπνεόμενοι από τα έργα τέχνης με τα οποία είχαν προηγουμένως έρθει σε επαφή, δημιούργησαν το δικό τους ομαδικό έργο. Αν και το έργο τους δημιουργήθηκε κατά τη διάρκεια των συναντήσεων στο πλαίσιο του προγράμματος, οι συμμετέχοντες χρειάστηκε να

έχουν πολύωρες συζητήσεις και εκτός αυτών των συναντήσεων για ανταλλαγή απόψεων και ιδεών, και για να καταλήξουν σχετικά με το περιεχόμενο και τον τρόπο δημιουργίας του έργου τους. Οι συζητήσεις αυτές γίνονταν είτε στο πλαίσιο μεταξύ τους συναντήσεων που οργάνωναν οι ίδιοι, είτε με τη χρήση των ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας και των εφαρμογών, όπως το WhatsApp κ.ά.

Μέσα από αυτή την ομαδική και βιωματική δημιουργική διαδικασία φιλοτεχνήθηκε το βιβλίο-λεύκωμα που παρουσιάζεται στην έκθεση. Με τη χρήση του λόγου και της εικόνας, αποτυπώνονται σ' αυτό προσωπικά βιώματα, σκέψεις και συναισθήματα που συνδέονται με το ταξίδι της προσφυγιάς και την εμπειρία της εγκατάστασης και προσαρμογής σε ένα νέο κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Ο τίτλος που οι ίδιοι οι έφηβοι-δημιουργοί έδωσαν στο έργο τους, *Forced Silence*, μαρτυρά την ανάγκη τους να λυθεί η σιωπή που νιώθουν ότι τους έχει επιβληθεί από πολλούς παράγοντες και να μοιραστούν μαζί μας όσα έχουν κρυμμένα μέσα τους. Όταν το πρόγραμμα ολοκληρώθηκε, οι συμμετέχοντες παρουσίασαν το έργο τους σε δομές που φιλοξενούν ή απασχολούν δημιουργικά συνομήλικους ή και ενήλικους πρόσφυγες. Κατά τη διάρκεια αυτών των παρουσιάσεων έφηβοι και ενήλικοι με παρόμοιες εμπειρίες, ανησυχίες, όνειρα και προβληματισμούς είχαν την ευκαιρία, με αφορμή την καλλιτεχνική δημιουργία, να συνομιλήσουν, να επικοινωνήσουν,

να νιώσουν ότι δεν είναι μόνοι. Με ιδιαίτερο ενδιαφέρον και έκδηλα έντονη συγκίνηση παρακολούθησαν αυτές τις παρουσιάσεις και άνθρωποι που δεν έχουν ανάλογες εμπειρίες.

Η συγκινητική ελικρίνεια και ευαισθησία με την οποία αφηγούνται και εμπιστεύονται στον θεατή-αναγνώστη του *Forced Silence* πολύ προσωπικά βιώματα και συναισθήματα αλλά και η ανάγκη των εφήβων να ακουστεί η φωνή τους και να μοιραστούν όσα κρύβουν μέσα τους, μας παρότρυναν να διαδώσουμε το έργο τους σε όσο το δυνατό ευρύτερο κοινό και να φτάσει η φωνή τους όσο το δυνατό πιο μακριά.

Με αυτό το σκεπτικό, χωρίς να το έχουμε σχεδιάσει από την αρχή του προγράμματος, αποφασίσαμε να δημιουργήσουμε την ηλεκτρονική έκδοσή του *Forced Silence*, σε μορφή pdf, και να ετοιμάσουμε συνοδευτικό εκπαιδευτικό υλικό, εμπνευσμένο και σχεδιασμένο με αφορμή το πολύ ιδιαίτερο, προσωπικό και εξαιρετικά συγκινητικό αυτό έργο. Στόχος μας είναι η ηλεκτρονική μορφή του *Forced Silence* να φτάσει σε όσο το δυνατό περισσότερους αποδέκτες, κυρίως μαθητές του γυμνασίου και του λυκείου, σε κάθε νέο αλλά και κάθε ηλικίας σύγχρονο συμπολίτη μας.

Το εκπαιδευτικό υλικό θα είναι έτοιμο και θα διατίθεται δωρεάν σε κάθε ενδιαφερόμενο εκπαιδευτικό με την έναρξη της επόμενης σχολικής χρονιάς (2020 – 2021).

Forced Silence, 2019

In collaboration with the Hellenic Red Cross Multi-Functional Centre

Εικ. / Img: 14

In May 2019, the second learning program was designed and implemented in collaboration with the Multifunctional Center of Hellenic Red Cross, this time with the participation of a group of teenage refugees. The program ran in a series of ten two-hour meetings and consisted of two phases:

In the first phase, two works by Russian conceptual artist Ilya Kabakov from the EMST collection were presented and discussed: *The Boat of my Life*, 1993 and *The Cycle 10 Characters*, 1970-1974. The main aim of this phase of the program was for participants (a) to discover the artistic manners which Kabakov uses to present different aspects of his personality (*The Cycle 10 Characters*) and the "narration" of the various periods of his life, in

dialogue with the socio-political reality of those times (*The Boat of my Life*), (b) to familiarize them with contemporary art expression, (c) to allow them to aesthetically appreciate the works of art. In the second phase, participants talked about their personality characteristics, narrated personal stories and, inspired by the works of art which they had previously approached, they created their own group artwork.

Although their work was created during the meetings within the framework of the program, participants had to further discuss and exchange opinions and ideas, beyond the scheduled meetings, before finally agreeing on the content and creative methods.

These discussions were held either

in additional meetings, which they arranged themselves, or through electronic media and applications, such as WhatsApp, etc.

Through this group and experiential creative process the book-album presented in this exhibition, was created. Speech and images capture and reflect the thoughts, feelings and personal experiences associated with their journey as refugees, as well as with settling down and adapting to a new social and cultural environment. The title, *Forced Silence*, was given by the teenage creators themselves, testifying to their need to break the silence imposed on them by numerous factors and their wish to share with us their innermost thoughts and feelings.

Once the program was completed, the participants presented their work in shelters which accommodate or creatively occupy other teenage or adult refugees. In these presentations, both teenagers and adults with similar experiences, concerns, dreams and problems were offered the opportunity, on the occasion of the artistic creation, to discuss, communicate and feel they are not alone. These presentations were also attended by people who had not had similar experiences but who, nevertheless, expressed great interest and intense emotion.

The touching candor and sensitivity with which these teenagers tell their stories and entrust very personal experiences to the audience-readers of *Forced Silence*, as well as their need to have their voices heard and share their innermost feelings, led us

to spread their work to as broad an audience as possible and have their voices reach far and wide.

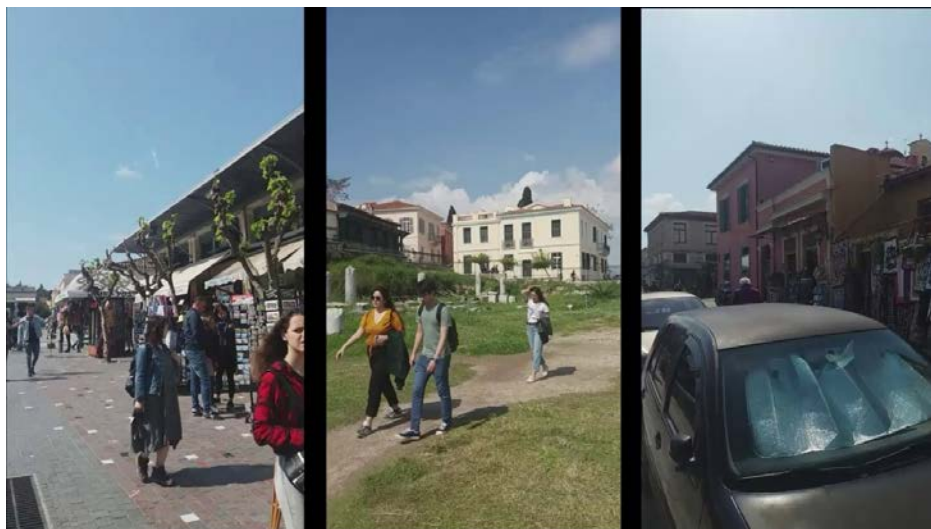
With this in mind, not having planned it from the start of the program, we have decided to develop an electronic version of *Forced Silence*, in pdf format, and to also develop accompanying learning material, inspired by and designed on the occasion of this unique, personal and extremely moving project. Our aim is for the digital version of *Forced Silence* to reach as broad an audience as possible, especially middle and high school students, every young person, as well as contemporary fellow-citizens of all ages.

The learning material will be available free of charge to any interested educators in the beginning of the next school year (2020-2021).

Οι απαρχές της βιντεοτέχνης, 2019

Σε συνεργασία με τη Λέσχη Φιλίας Νέου Κόσμου

Εικ. / Img: 15

Σε συνεργασία με τη Λέσχη Φιλίας Νέου Κόσμου πραγματοποιήθηκε το πρόγραμμα δημιουργικής απασχόλησης *Οι απαρχές της βιντεοτέχνης*, το οποίο διήρκησε επτά εβδομάδες και ήταν χωρισμένο σε δύο μέρη.

Στο πρώτο μέρος παρουσιάστηκε μια επιλογή έργων από τη συλλογή βιντεοτέχνης του ΕΜΣΤ από το 1970 έως και το 1980, των Λόρενς Γουάινερ, Ντένις Οπενχάιμ, Ναμ Τζουν Πάικ, Μάρθα Ρόσλερ, Ντάρα Μπίρνμπαουμ και Μπιλ Βιόλα. Μετά

από την παρουσίαση κάθε έργου ακολουθούσε συζήτηση. Στο δεύτερο μέρος οι συμμετέχοντες χρησιμοποιώντας τάμπλετ ή τα κινητά τους τηλέφωνα, τράβηξαν βίντεο από το μέρος που θεωρούν ως «τόπο» τους, είτε αυτό ήταν το σπίτι τους, το χωριό τους ή κάποιο άλλο μέρος που θεώρησαν οικείο. Στη συνέχεια τα βίντεο αυτά αποτέλεσαν υλικό για τη δημιουργία του ομαδικού βίντεο *Εντοπία* που παρουσιάζεται στην έκθεση.

The beginnings of videoart, 2019

In collaboration with the Friendship Club of Neos Kosmos

Elk. / Img: 16

The creative workshop *The beginnings of video art* was realized in collaboration with the Friendship Club of Neos Kosmos. It lasted seven weeks and was consisted of two parts.

During the first part, a selection of video artworks of the 70s and 80s from EMST collection by artists such as Lorens Wiener, Dennis Openheim, Nam Jun Paik, Martha Rosler, Dara Birnbaum and Bill Viola, was presented. Following the presentation of each work,

participants shared their thoughts and ideas.

In the second part, participants using tablets or their mobile phones, shot a video of the site which they consider their "place", whether that was their home, village or any other place they felt their own. These videos were used for the creation of the group video *Entropy* presented in this exhibition.

SPECIAL AND OTHER GROUPS
ΕΥΑΛΩΤΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Διευρυμένοι Διάλογοι, 2017

Ιδέα – Οργάνωση – Συντονισμός προγράμματος - Επιμέλεια: Μαρίνα Τσέκου, Επιμελήτρια Εκπαίδευσης ΕΜΣΤ, Γιάννης Βασταρδής, Ειδικός Θεραπευτής - Φωτογράφος

Εικ. / Img: 17

Στο πλαίσιο της έκθεσης *Κρίσιμοι Διάλογοι: Αθήνα – Αμβέρσα* (31/10/2016 – 05/02/2017) οργανώθηκε εκπαιδευτικό πρόγραμμα σε συνεργασία με τη Σχολή Φωτογραφίας Focus και το Φωτογραφικό Εργαστήριο της Μονάδας Απεξάρτησης 18 Άνω. Κύριος σκοπός του προγράμματος ήταν να εργαστούν από κοινού δύο ομάδες με διαφορετικό υπόβαθρο αλλά με κοινό εκφραστικό μέσο τη φωτογραφία.

Το ΕΜΣΤ συνεργάστηκε για πρώτη φορά με τη Σχολή Φωτογραφίας Focus, παρέχοντας σε νέους σπουδαστές τη δυνατότητα,

παράλληλα με τις σπουδές τους, να εφαρμόσουν την τέχνη της φωτογραφίας μέσα στον χώρο του Μουσείου. Στον ελεύθερο χρόνο τους οι σπουδαστές επισκέπτονταν την έκθεση *Κρίσιμοι Διάλογοι: Αθήνα – Αμβέρσα* και φωτογράφιζαν τον εκθεσιακό χώρο και τα εκτιθέμενα έργα. Μέσα από αυτή τη δράση ανέπτυξαν τη δημιουργικότητά τους, ασκήθηκαν στις τεχνικές της φωτογραφικής λήψης και επινόησαν τρόπους φωτογραφικής προσέγγισης του θέματος.

Παράλληλα, τα μέλη του Φωτογραφικού Εργαστηρίου

18 Άνω, με το οποίο το ΕΜΣΤ συνεργάζεται από το 2009, πραγματοποιούσαν τις τακτικές συναντήσεις τους στον χώρο του ΕΜΣΤ ή και επισκέπτονταν ελεύθερα ο καθένας μόνος του την έκθεση, προσεγγίζοντας φωτογραφικά τα εκτιθέμενα έργα. Πέρα από την άσκηση στην τέχνη της φωτογραφίας οι επισκέψεις στο ΕΜΣΤ αποσκοπούσαν και στην εξοικείωση με τον χώρο του μουσείου και τη σύγχρονη τέχνη.

Το πρόγραμμα διήρκησε σχεδόν δύο μήνες. Σε αυτό το χρονικό διάστημα τα μέλη των δύο ομάδων εργάστηκαν και συνεργάστηκαν με ενθουσιασμό, ενδιαφέρον και αφοσίωση, ενώ καθένας με την ιδιοσυγκρασία του διαμόρφωσε προσωπική στάση, ανέπτυξε διαλόγους, εμβάθυνε και απόλαυσε αισθητικά την έκθεση *Κρίσιμοι Διάλογοι: Αθήνα – Αμβέρσα* και τα έργα της.

Τα ατομικά και ομαδικά βίντεο και φωτογραφικά πρότζεκτ που δημιουργήθηκαν παρουσιάστηκαν σε έκθεση με τίτλο *Διευρυμένοι Διάλογοι* (19/01 – 05/02/2017) στον χώρο εκπαίδευσης του ΕΜΣΤ. Τα έργα της έκθεσης αποκάλυπταν την ξεχωριστή φαντασία, ευαισθησία και ευρηματικότητα των δημιουργών τους ενώ επιβεβαίωσαν την πεποίθηση των επιμελητών της έκθεσης *Κρίσιμοι Διάλογοι: Αθήνα – Αμβέρσα*, ότι «τα έργα τέχνης έχουν την ικανότητα να μεταδίδουν συνεχώς καινούργιες σημασίες και ανοιχτές ερωτήσεις, καθώς και να εγκαινιάζουν τον

πολυπόθητο διάλογο, το βασικό εφελτήριο για τον ανθρώπινο πολιτισμό».

Η έκθεση *Διευρυμένοι Διάλογοι* αποτέλεσε τόπο συνάντησης των δημιουργών και αφορμή για επικοινωνία και ανάπτυξη νέων διαλόγων μεταξύ τους, με αφορμή αυτή τη φορά τα δικά τους έργα, τις δικές τους τόσο διαφορετικές όσο και κοινές οπτικές. Οι *Διευρυμένοι Διάλογοι* επιδίωξαν να αναπτυχθούν και σε ένα ακόμη επίπεδο καθώς καλούσαν τους θεατές να συμμετέχουν στους Διαλόγους, να ενεργοποιήσουν τη φαντασία τους, να θέσουν τα δικά τους ερωτήματα, ενδεχομένως να αλλάξουν στάση και να επανεξετάσουν στερεοτυπικές αντιλήψεις.

Το παραπάνω πρόγραμμα και η έκθεση εντάσσονται στον ευρύτερο κοινωνικό και εκπαιδευτικό προσανατολισμό του ΕΜΣΤ που έχει ως στόχο το μουσείο, χωρίς αποκλεισμούς, να αποτελεί έναν ελκυστικό χώρο καλλιέργειας, ψυχαγωγίας, έκφρασης και επικοινωνίας για ανθρώπους με διαφορετικά χαρακτηριστικά, ενδιαφέροντα και ανάγκες. Φιλοδοξία τους είναι ο διάλογος να συνεχιστεί και μετά το τέλος τους.

Expanded Conversations, 2017

Idea – Organization – Program coordination – Curated by: Marina Tsekou, Education Curator EMST, Ioannis Vastardis, Special Therapist – Photographer

Εικ. / Img: 18

In the framework of the exhibition *Urgent Conversations: Athens – Antwerp* (31/10/2016 – 05/02/2017) a learning program was organized in collaboration with the Focus School of Photography and the Photography Group of the Rehabilitation Center 18 ANO. The main aim of the program was the interplay between the two groups of different backgrounds but with a common expressive means, photography.

EMST collaborated for the first time with the Focus School of Photography, providing students with the opportunity, parallel to their studies, to practice the art of photography within the Museum. In their spare time, students visited the

exhibition *Urgent Conversations: Athens – Antwerp* and photographed the space and the works. In doing so, they cultivated their creativity, they practiced on photography techniques and developed their personal approach on the subject.

In parallel, the members of the Photography group 18 ANO, with which the EMST has been collaborating since 2009, realized their meetings at EMST or visited the exhibition individually, approaching the art works through their lenses. Through this action the members of the group practiced the art of photography and became familiar with both the museum space and contemporary art.

The program lasted approximately two months. During this period the members of the two groups worked and collaborated with enthusiasm, interest and dedication, whereas each of them according to their own temperament shaped their personal attitude, developed dialogues, deepened and enjoyed aesthetically the exhibition *Urgent Conversations: Athens – Antwerp* and its artworks.

The program and the exhibition were organized in the framework of the EMST broader social and learning orientation which wants the museum to be an attractive and inclusive space for cultivation, entertainment, expression and communication for people of different characteristics, interests, and needs. Its ambition was for the conversations to continue even after its end.

The solo and group videos and photographic projects that were created were presented in the exhibition *Expanded Conversations* (19/01-05/02/2017) in the EMST learning space. The works of the exhibition revealed the creators' outstanding imagination, sensitivity and creativity and confirm the belief of the curators of the exhibition *Urgent Conversations: Athens – Antwerp* that "works of art may constantly emanate new meanings, open questions and initiate a much desired dialogue, that basic ground for human culture".

The exhibition *Expanded Conversations* constituted a meeting place for the creators and a reason for communication and new conversations between them, this time triggered by their own artworks, their own diverse as well as shared visions. *Expanded Conversations* wished to be developed on another level as they invited the viewers to participate in the conversation, to activate their imagination, to pose their own questions, possibly to change attitudes and to reconsider stereotypes.

What We Found After You Left, 2017

Ιδέα – Οργάνωση – Συντονισμός προγράμματος:

Μαρίνα Τσέκου, Επιμελήτρια Εκπαίδευσης ΕΜΣΤ

Γιάννης Βασταρδής, Ειδικός Θεραπευτής - Φωτογράφος (Focus, 18 ΑΝΩ)

Ανδρέας Πλιάτσικας, Φωτογράφος-Ειδικός Θεραπευτής 18 ΑΝΩ

με τη συνεργασία του Τάκη Ζερδεβά, Δ/ντή Σχολής Focus

Επιμέλεια έκθεσης: Ναΐμ Μοχαϊμέν

Εικ. / Img: 19

Η ταινία του Ναΐμ Μοχαϊμέν *Tripoli Cancelled* (Προς Τρίπολη: Ακυρώθηκε, 2017) που προβλήθηκε στο ΕΜΣΤ από τον Απρίλιο έως και τον Ιούλιο του 2017, στο πλαίσιο της *Documenta 14*, έδωσε την ευκαιρία στο ελληνικό κοινό να «ξαναεπισκεφτεί» το εγκαταλελειμμένο πλέον αεροδρόμιο Ελληνικό, το οποίο σχεδιάστηκε από τον Φινλανδό αρχιτέκτονα Eero Saarinen το 1969, σταμάτησε να λειτουργεί το 2001 και αντικαταστάθηκε από τον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών Ελευθέριος Βενιζέλος. Η νεότερη

γενιά μόνο ελάχιστες μέρες -αν όχι καθόλου- μπορεί να έχει από το Ελληνικό σε λειτουργία.

Με αφορμή την ταινία σχεδιάστηκε εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο πλαίσιο του οποίου σπουδαστές της Σχολής Focus και μέλη του Φωτογραφικού Εργαστηρίου 18 ΑΝΩ πραγματοποιούσαν συναντήσεις στο ΕΜΣΤ με σκοπό να παρακολουθήσουν την ταινία, να τη συζητήσουν, να την αναλύσουν, να μιλήσουν για δικές τους εμπειρίες, αναμνήσεις και συναισθήματα που τόσο η αφήγηση όσο και τα πλάνα

της τους διακινούσε. Σε μία από τις συναντήσεις συμμετείχε και ο ηθοποιός-πρωταγωνιστής Βασίλης Κουκαλάκι, ο οποίος μοιράστηκε με την ομάδα την εμπειρία του από τα γυρίσματα και τη συνεργασία του με τον σκηνοθέτη και με τους υπόλοιπους συντελεστές της ταινίας.

Στη συνέχεια οι συμμετέχοντες σπουδαστές φωτογράφοι, εμπνεόμενοι από την ταινία, κλήθηκαν να δημιουργήσουν τα δικά τους φωτογραφικά ή βίντεο πρότζεκτ. Για τον λόγο αυτό, επισκέπτονταν το πρώην Ανατολικό και Δυτικό Αεροδρόμιο Ελληνικού και το Μουσείο Πολιτικής Αεροπορίας που βρίσκεται στις εγκαταστάσεις του Δυτικού, με σκοπό ο καθένας να προσεγγίσει και να απεικονίσει το θέμα με την ξεχωριστή προσωπική του ματιά.

Στο Ελληνικό οι άνθρωποι του Πολιτιστικού Κέντρου Εργαζομένων Ολυμπιακής Αεροπορίας (ΠΟΛ.Κ.Ε.Ο.Α.) υποδέχονταν θερμά τις δύο ομάδες, διηγούνταν με συγκίνηση τις εμπειρίες και τις αναμνήσεις τους από την εποχή που το αεροδρόμιο ήταν σε λειτουργία και μοιράζονταν την επιθυμία και τον αγώνα που κάνουν να διατηρήσουν και να διαδώσουν την ιστορία της Ολυμπιακής Αεροπορίας και το 'χρώμα' της εποχής. Οι επισκέψεις στους χώρους του παλαιού αεροδρομίου πραγματοποιήθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια του καλοκαιριού 2017.

Εν τέλει δημιουργήθηκε μία σειρά φωτογραφιών που αποτυπώνουν

την προσωπική προσέγγιση του θέματος. Εκτός από ορισμένα χαρακτηριστικά σημεία (πύργος ελέγχου, διάδρομοι, αεροπλάνο, манекέν) οι περισσότερες από τις φωτογραφίες αποκαλύπτουν διαφορετικά θραύσματα, εκείνα που είναι ορατά όταν ο αερολιμένας δεν αντιμετωπίζεται σαν χώρος μυθοπλασίας. Το Ελληνικό αποτέλεσε και πάλι έναν τόπο, όπου πολλές ιστορίες μπορούν να εκτυλιχθούν.

Ξεχωριστή στιγμή της εκπαιδευτικής δράσης αποτέλεσε η συνάντηση των συμμετεχόντων με τον ίδιο τον σκηνοθέτη Ναΐμ Μοχαϊμέν κατά την οποία είχαν την ευκαιρία να του παρουσιάσουν το φωτογραφικό έργο και το σκεπτικό τους. Ακολούθησε μια εξαιρετικά εποικοδομητική και δημιουργική συζήτηση, ανταλλαγή σχολίων, παρατηρήσεων και ιδεών για την περαιτέρω ανάπτυξη της δουλειάς του καθενός.

Με την ολοκλήρωση του εκπαιδευτικού προγράμματος οργανώθηκε έκθεση με τα φωτογραφικά και βίντεο έργα των συμμετεχόντων στον χώρο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του ΕΜΣΤ (08 – 30/11/2017).

Λόγω της επιτυχίας της έκθεσης εξήντα και πλέον από τις φωτογραφίες και τα βίντεο εκτέθηκαν μαζί με την ταινία *Tripoli Cancelled* (Προς Τρίπολη: Ακυρώθηκε, 2017) του Ναΐμ Μοχαϊμέν στο The Power Plant Center for Contemporary Art του Τορόντο (Σεπτέμβριος 2019).

What We Found After You Left, 2017

Idea – Organization – Program coordination: Marina Tsekou, Education Curator EMST, Ioannis Vastardis, Special Therapist - Photographer (Focus, 18 ANO), Andreas Pliatsikas, Photographer-Special Therapist 18 ANO, with additional support from Takis Zerdevas, Director of Focus Photography School.

Exhibition curated by: Naeem Moheimen

Εικ. / Img: 20

Naeem Moheimen's film *Tripoli Cancelled*, 2017 screened at EMST from April until July 2017, as part of *Documenta 14*, gave the opportunity to the Greek audience of a certain generation, gave a chance to revisit the vanished Ellinikon Airport of their memories. Designed by Eero Saarinen in 1969, the airport was closed in 2001 and replaced by the current International Airport Eleftherios Venizelos (named after

the leader of the Greek national liberation movement). The younger generation has a few memories – if any – from the Ellinikon in operation.

Taking the film as a starting point, an learning program was designed in the framework of which students from the Focus Photography School and members of the Photography group 18 ANO realized meetings at EMST in order to watch the

film, discuss and analyze it, share experiences, memories, feelings which were triggered by its narrative and shots. The actor and protagonist Vassilis Koukalani joined one of the meetings and shared his experience from the shooting, the collaboration with the director Naeem Mohaemen and the crew.

Afterwards, the participants inspired by the film created their own photographic or video projects. For this reason, they were visiting the former East and West Elliniko Airport and the Civil Aviation Museum located on the premises of the West Airport, with the aim of approaching and presenting the subject from their own personal view.

At Elliniko Airport, the people of the Olympic Airways Workers' Cultural Center warmly welcomed the two teams, narrated with enthusiasm their experiences and memories from the time the airport was in operation and shared their desire and struggle to keep and spread the history of Olympic Airways and the feel of the era. The visits at the site continued through the summer of 2017.

Finally, a series of photographs was created depicting a personal approach of the subject matter. Other than a few common markers (control tower, runway, airplane, mannequin), most of their photographs uncovered different fragments– those visible when not pursuing the airport as a staging ground for fiction. Ellinikon was, again, a site of many stories, waiting.

A special moment of the learning activity was the meeting of the participants with director Naeem Mohaemen during which they presented their photographic work and its concept. They also had a very constructive and creative discussion with exchange of comments and ideas for the further development of each one's photography project.

With the completion of the learning program an exhibition was organized with the photographic and video artworks of the participants in the EMST learning space (08 – 30/11/2017).

Due to the exhibition's success, over sixty photographs and video works were exhibited along with Naeem Moheimen's film *Tripoli Cancelled*, 2017 at The Power Plant Center for Contemporary Art in Toronto (September 2019).

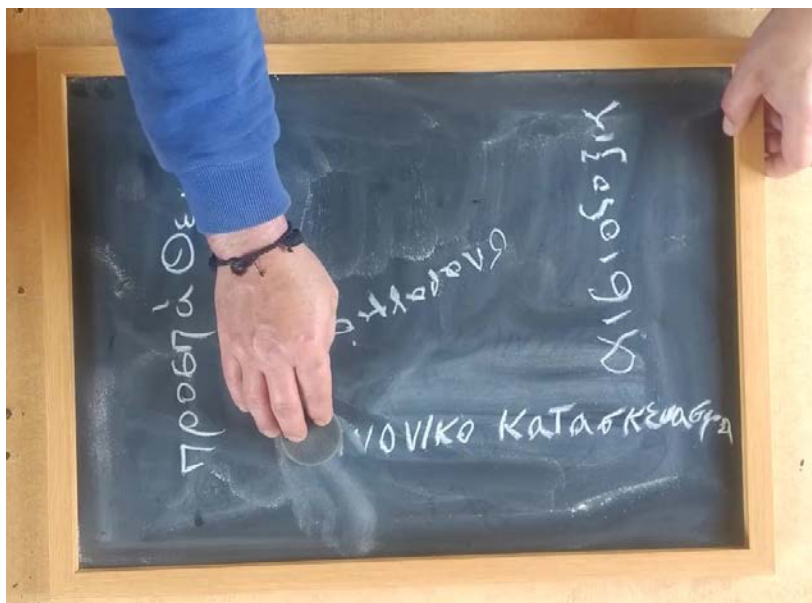

Σε μια σειρά συναντήσεων στον χώρο του κλειστού προγράμματος παρουσιάστηκε αρχικά μια επιλογή έργων σύγχρονης τέχνης από τη συλλογή του ΕΜΣΤ καλλιτεχνών όπως οι: Κιμσούτζα, Ντο-Χο Σου, Κωστής Βελώνης, Αλέξανδρος Γεωργίου, Μπία Ντάβου, Μπιλ Βιόλα, με σκοπό οι συμμετέχοντες αφενός να εξοικειωθούν με τη σύγχρονη τέχνη και αφετέρου, με αφορμή τα έργα, να συζητήσουν πάνω σε θέματα σχετικά με τις

ανθρώπινες σχέσεις, τις σχέσεις ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας, την καθημερινότητα, το ταξίδι και τον προορισμό. Στο τέλος κάθε συνάντησης έγραφαν με κιμωλία σε πίνακα μια λέξη που αποτύπωνε το συναίσθημα, τη σκέψη ή τον προβληματισμό που υποκινήθηκε μέσα από τη συζήτηση. Καθόλη τη διάρκεια του προγράμματος, καθένas από τους συμμετέχοντες δημιουργούσε στον προσωπικό του χρόνο τη δική του σειρά φωτογραφιών με αφορμή τα έργα σύγχρονης τέχνης και τις σχετικές συζητήσεις. Στο βίντεο της έκθεσης παρουσιάζεται μια επιλογή από τη φωτογραφική δουλειά τους καθώς και οι εντυπώσεις τους από το πρόγραμμα, όπως καταγράφηκαν στο κλείσιμο του προγράμματος.

Way out, 2018-2019

In collaboration with the Photography Group18 ANO

Εικ. / Img: 22

During the period October 2018 – February 2019 a learning program was realized at the Men's Rehabilitation Unit, Inpatient Clinic of 18 ANO. The program was implemented in collaboration with the Photography Group18 ANO. In a series of meetings in the Inpatient Clinic, a selection of artworks from the EMST collection by artists such as Kimsooja, Do-Ho Suh, Kostis Velonis, Alexandros Georgiou, Bia Davou, Bill Viola was presented with the aim to familiarize participants with contemporary art and to evoke discussion on issues related to personal and family relationships, daily life, the journey and the destination. At the end of each meeting they wrote a word using chalk on a blackboard that depicted

the emotion, thought, or reflection motivated through the discussion. Additionally, each participant in his own time, created his personal series of photographs inspired by the contemporary artworks and the related discussions.

The video presents a selection of their photography work along with their impressions of the program, as recorded during the last day of the program.

Το δεύτερο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που υλοποιήθηκε σε συνεργασία με το Φωτογραφικό Εργαστήρι της Μονάδας Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, πραγματοποιήθηκε στην κλειστή δομή του Ειδικού Προγράμματος Γυναικών του 18 ΑΝΩ.

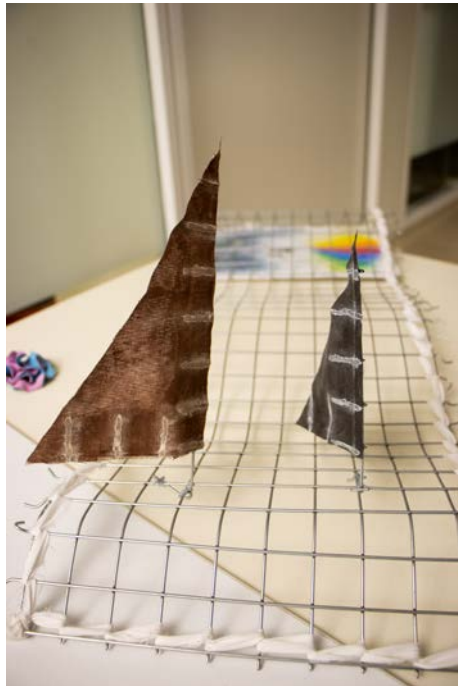
Κατά τη διάρκεια του προγράμματος παρουσιάστηκαν έργα από τη συλλογή του ΕΜΣΤ των καλλιτεχνών Ντο-Χο Σου, Κιμσουτζα, Μπία Ντάβου, Βλάση Κανιάρη, Κωστή Βελώνη, Μπιλ Βιόλα κ.ά. Συζητήθηκαν θέματα όπως η μετακίνηση, το ταξίδι και ο προορισμός, η διαφορετικότητα, οι αναμνήσεις, η παιδική ηλικία. Τα έργα και οι συζητήσεις αποτέλεσαν το ερέθισμα ώστε οι συμμετέχουσες να δημιουργήσουν τη δική τους σειρά φωτογραφικών

και εικαστικών έργων εκφράζοντας τα συναισθήματα, τους προβληματισμούς και τις προσδοκίες τους. Στο βίντεο της έκθεσης παρουσιάζονται τα έργα τους ενώ ταυτόχρονα ακούμε τις ίδιες να μιλούν για την εμπειρία τους από τη συμμετοχή τους πρόγραμμα.

Σχεδιασμός – Υλοποίηση Προγράμματος:
Μαρίνα Τσέκου, Επιμελήτρια Εκπαίδευσης ΕΜΣΤ
Γιάννης Βασταρδής, Ειδικός Θεραπευτής – Φωτογράφος
Συντονιστής Θεραπευτικής Διαδικασίας: Στέλλα Χρηστίδη, Ψυχίατρος – Διευθύντρια 18 ΑΝΩ
Σχεδιασμός βίντεο:
Δημήτρης Καννάς,
Εμψυχωτής ΕΜΣΤ – Εικαστικός

Way out, 2018-2019

In collaboration with the Photography Group 18 ANO

Εκ. / Img: 24

The second learning program realized in collaboration with the Photography Group of the Drug Rehabilitation Unit 18 ANO during the same time, was implemented in the Women's Rehabilitation Unit, Inpatient Clinic.

During the program, works from the EMST collection by artists such as Do-Ho Suh, Kimsooja, Bia Davou, Vlassis Kaniaris, Kostis Velonis, Bill Viola, a.o., were presented. Issues such as relocation, the journey and the destination, diversity, memories and childhood were discussed.

The artworks and the discussions provided the stimulus to the participants to create their own series of photographic and visual

works which express their feelings, concerns and aspirations.

The video of this exhibition present their artworks while at the same time we hear the participants discussing about the experience they had in the program.

Program Design - Implementation:
Marina Tsekou, Education
Curator EMΣΤ
Ioannis Vastardis, Special Therapist -
Photographer
Coordinator of the Therapeutic
Procedure: Stella Christides,
Psychiatrist – 18 ANO Director
Video design: Dimitris Kannas,
Animator EMΣΤ – Artist

Εξερευνώντας τις εικόνες του μουσείου – Εξερευνώντας την εικόνα μου

Πρόγραμμα ομαδικής εικαστικής ψυχοθεραπείας

Ιδέα – Υλοποίηση: Ελισάβετ Ιωαννίδη, Επιμελήτρια Εκπαίδευσης ΕΜΣΤ-Εικαστική Ψυχοθεραπεύτρια, Αφροδίτη Πανταγούτσου, Ψυχιατρική Εργοθεραπεύτρια - Εικαστική Ψυχοθεραπεύτρια, Α' Ψυχιατρική Κλινική ΕΚΠΑ, Αιγινήτειο Νοσοκομείο

Εικ. / Img: 25

Η χρήση της τέχνης υπήρξε πάντα για τον άνθρωπο μοχλός έκφρασης, ανάπτυξης, επικοινωνίας και δημιουργικότητας, στοιχεία άρρηκτα συνδεδεμένα με την αυτοπραγμάτωση.

Η εικαστική ψυχοθεραπεία, ως κλινική ειδικότητα, αξιοποιεί τις εγγενείς δυνατότητες της τέχνης και σε συνδυασμό με τις αρχές της ψυχοθεραπείας συμβάλει στη διαδικασία απόκτησης αυτογνωσίας, στην επίτευξη της ευεξίας, ενδυναμώνει την καλλιέργεια της δημιουργικότητας και εν τέλει βοηθά στη βελτίωση της ποιότητας της καθημερινής

ζωής. Η συμμετοχή στην θεραπευτική διαδικασία δεν προϋποθέτει καλλιτεχνικές γνώσεις και δεξιότητες, καθώς το εικαστικό προϊόν δεν υποβάλλεται σε αισθητική αξιολόγηση.

Ο εικαστικός ψυχοθεραπευτής διευκολύνει την δυναμική θεραπευτική διεργασία αλλά και εξασφαλίζει το ασφαλές πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η τριμερής σχέση ανάμεσα στον θεραπευόμενο, τον θεραπευτή και το εικαστικό έργο. Είναι εκεί για να κατανοεί εμπαιχτικά τον θεραπευόμενο και να του προσφέρει σχόλια και ερμηνείες για το λεκτικό και μη λεκτικό

μέρος της συνεδρίας, με στόχο τη νοσηματοδότησή τους από τον ίδιο. Στις μέρες μας που η κοινωνική και η οικονομική κρίση βάλει την καθημερινότητα με αποτέλεσμα η δημιουργικότητα να μετατρέπεται σε απραξία, το ΕΜΣΤ και η Α' Ψυχιατρική Κλινική του Πανεπιστημίου Αθηνών ήρθαν σε συνέργεια. Η συνέργεια αυτή συμβολικά και ουσιαστικά είχε στόχο να κινητοποιήσει εσωτερικές υπαρξιακές αναζητήσεις δίνοντας ένα μήνυμα ελπίδας.

Σύμφωνα με τη διεθνή έρευνα και πρακτική, όταν οι επισκέψεις στα μουσεία και η κριτική ανάλυση της τέχνης συνδυάζονται με την εικαστική ψυχοθεραπεία, τα άτομα ωφελούνται πολλαπλά: ενισχύεται η αυτοεκτίμηση και η αυτοεπίγνωση τους, καλλιεργούνται οι κοινωνικές τους δεξιότητες, ενώ βρίσκουν ανταπόκριση πολλές από τις βιολογικές, ψυχολογικές και κοινωνικές τους ανάγκες. Το ΕΜΣΤ με τη συλλογή έργων σύγχρονης τέχνης που πραγματεύονται σύγχρονα υπαρξιακά και κοινωνικό-πολιτικά ζητήματα, θεωρήθηκε κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση αυτού του πρωτοποριακού προγράμματος, το οποίο μέχρι σήμερα έχει πραγματοποιηθεί σε 2 κύκλους (Ιανουάριο – Μάρτιο 2017 και Οκτώβριο - Δεκέμβριο 2017).

Στόχος του προγράμματος ήταν η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, η ανάσυρση προσωπικών εμπειριών, η καλλιέργεια της αυτοέκφρασης, του διαλόγου και της συνεργασίας.

Επρόκειτο για μια βραχυπρόθεσμη θεραπευτική παρέμβαση διάρκειας τριών μηνών που υλοποιήθηκε σε δώδεκα δίωρες εβδομαδιαίες συνεδρίες. Τα μέλη της ομάδας ήρθαν σε επαφή με επιλεγμένα έργα και καλλιτέχνες της συλλογής του ΕΜΣΤ. Με αφετηρία την αναδυόμενη ψυχική κατάσταση δημιούργησαν δικά τους έργα, η διερεύνηση των οποίων αποτέλεσε όχημα προσωπικής εξερεύνησης.

Εξερευνώντας τις εικόνες του μουσείου ως θεατές, μπορεί και να μη μάθουμε για τη δική μας εικόνα. Αντιθέτως θα μπορούσαν να δημιουργηθούν ακόμη περισσότερα ερωτηματικά. Η θεραπευτική διαδικασία, όμως, που θα εμπεριέξει την εικόνα του μουσείου, την εικόνα του εαυτού και θα τις γεφυρώσει, είναι σημαντική για να μάθουμε.

Για τη διαφύλαξη των προσωπικών τους δεδομένων, στην έκθεση παρουσιάζονται έργα που επέλεξαν οι ίδιοι οι συμμετέχοντες και από τις δύο ομάδες, ανώνυμα. Μέρος της θεραπευτικής διαδικασίας αποτέλεσε και η επιλογή έργου, επιλέγοντας έτσι οι ίδιοι τον τρόπο έκθεσης του εαυτού τους.

Exploring the Museum's Images – Exploring My Image **Group art psychotherapy program**

Idea - Implementation: Elisabeth Ioannides, Education Curator EMST-
Art Psychotherapist, Aphrodite Pantagoutsou, Psychiatric Occupational
Therapist - Art Psychotherapist, First Department of Psychiatry, National and
Kapodistrian University of Athens, Eginition Hospital

Εικ. / Img: 26

Humans have always used art as a means for expression, development, communication and creativity, elements inextricably bound with self-actualization.

Art psychotherapy, as a clinical specialization, exploits the intrinsic possibilities of art and, combined with the principles of psychotherapy, contributes to the process of acquiring self-knowledge, achieving well-being, strengthening the development of creativity and ultimately improving life quality. Participation in the therapeutic process presupposes no knowledge of art or artistic skills, since

the art product undergoes no aesthetic evaluation.

The art psychotherapist facilitates the dynamic therapeutic process, at the same time ensuring a safe framework within which the trilateral relationship between patient, psychotherapist and the work of art can develop. The psychotherapist is there to empathetically understand the patient and to offer him/her comments and interpretations on both the verbal and non-verbal aspects of the session, in order for him/her to meaningfully interpret them.

Nowadays, with daily life seriously affected by the social and economic crisis and creativity having turned into inaction as a result, EMST and the First Department of Psychiatry, National and Kapodistrian University of Athens, Eginition Hospital formed a synergy. This synergy, symbolically and essentially, aims to mobilize internal existential quests, offering a message of hope.

According to international research and practices, when museum visits and the critical analysis of art are combined with art therapy, people benefit greatly: their self-esteem and self-awareness are enhanced, their social skills are developed, while their biological, psychological and social needs are being met. EMST with its collection of contemporary art that deals with contemporary existential and socio-political issues, was considered to be a suitable venue for the implementation of this ground-breaking program, which has already been carried out in two cycles (January – March 2017 and October – December 2017).

The aim of the program was the development of critical thinking, the recollection of personal experiences, the cultivation of self-expression, dialogue and cooperation. It was a short-term therapeutic intervention held over three months and was implemented in twelve two-hour weekly sessions. The members of the group came into contact with selected works and artists of

the EMST collection. Taking their emerging mental state as a starting point, they created their own works of art, the exploration of which became a vehicle for their personal discovery.

Exploring the Museum's Images as viewers, we might not learn about our own image. On the contrary, further questions might be raised. However, the therapeutic process which will incorporate the museum's image, the image of the self and bridge the two, is important in helping us learn.

In order to protect their personal data, the works presented in the exhibition were selected by the participants of both groups, ANOnymously. The selection was also part of the therapeutic process, since the participants, themselves, selected the manner in which they wanted to be exposed.

Face Forward ...into my home

Ιδέα – Υλοποίηση – Επιμέλεια έκθεσης:

Μαρίνα Τσέκου, Επιμελήτρια Εκπαίδευσης ΕΜΣΤ

Γιάννης Βασταρδής, Φωτογράφος

Εικ. / Img: 27

Το *Face Forward ...into my home* αποτελεί διαδραστικό καλλιτεχνικό πρόγραμμα, το οποίο εστιάζει σε ιστορίες ανθρώπων που αναγκάστηκαν να αφήσουν την πατρίδα τους και προσπαθούν να ξαναχτίσουν τη ζωή τους στην Ελλάδα. Πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), με τη χρηματοδότηση του τμήματος Πολιτικής Προστασίας και Ανθρωπιστικής Βοήθειας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ECHO), στο πλαίσιο του προγράμματος ESTIA (Στήριξη Έκτακτης Ανάγκης για την Ένταξη και τη Στέγαση).

To Face Forward ...into my home

έχει σκοπό να παρουσιάσει τα πρόσωπα πίσω από τους αριθμούς με τους οποίους συνήθως γίνεται αναφορά στους πρόσφυγες. Συστήνει συγκεκριμένους ανθρώπους, με όνομα και ταυτότητα, ως κατοίκους μιας πόλης που έχει αγκαλιάσει στο παρελθόν πολλούς διαφορετικούς πολιτισμούς, ιδέες και θρησκείες, σε ένα κλίμα αμοιβαίου σεβασμού, αποδοχής και αλληλεγγύης. Γνωρίζοντας κανείς τα πρόσωπα και τις ιστορίες τους, συνειδητοποιεί ότι οι πρόσφυγες, όποια κι αν είναι η χώρα καταγωγής τους, όσες δύσκολες καταστάσεις κι αν αναγκάστηκαν να αντιμετωπίσουν, είναι άνθρωποι με τους οποίους μοιραζόμαστε κοινές επιθυμίες,

κοινά όνειρα και κοινές αγωνίες για το μέλλον. Και ότι, παρά το γεγονός πως άφησαν πίσω τους μεγάλο κομμάτι της ζωής τους, δεν έχασαν την ταυτότητά τους και την ελπίδα τους.

Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε και παρουσιάστηκε αρχικά στο ΕΜΣΤ, στην Αθήνα (Οκτώβριος 2017 – Φεβρουάριος 2018), με τη συμμετοχή είκοσι προσφύγων και αιτούντων άσυλο που ζουν στη χώρα και υποστηρίζονται μέσω του προγράμματος ESTIA. Η υλοποίηση και παρουσίασή του έγινε σε τρεις φάσεις:

Εργαστήρια Αφήγησης

Σε μία σειρά συνολικά δώδεκα δώρων βιωματικών εργαστήριων που πραγματοποιούνταν τέσσερις φορές την εβδομάδα σε χώρους του ΕΜΣΤ, παρουσιάστηκαν συνολικά έντεκα έργα από τη συλλογή του Μουσείου. Οι συμμετέχοντες, με αφορμή τα συναισθήματα, τις σκέψεις, τις αναμνήσεις και τους συνειρμούς που τα έργα υποκινούσαν, ενθαρρύνονταν να μοιραστούν με την ομάδα βιώματα, στιγμές της καθημερινής τους ζωής, ελπίδες και όνειρα για το μέλλον τους. Τα έργα τέχνης αποτελούσαν συχνά το ερέθισμα ώστε να ξεκινήσει η συζήτηση πάνω σε σύγχρονα κοινωνικά θέματα, όπως η αναγκαστική μετακίνηση, η ένταξη, η ανταλλαγή πολιτισμικών στοιχείων, η κοινωνική αλληλεπίδραση, η ταυτότητα. Σε κλίμα σεβασμού και αποδοχής, χρησιμοποιώντας ο καθένας τη

μητρική του γλώσσα, με ταυτόχρονη διερμηνεία στα ελληνικά και τις υπόλοιπες γλώσσες που χρησιμοποιούνταν στην ομάδα, οι συμμετέχοντες σταδιακά αφηγήθηκαν αυτοβιογραφικές ιστορίες πλούσιες σε πολιτιστικές αναφορές.

Φωτογραφικά Πορτρέτα

Αφού ολοκληρώθηκε η εξιστόρηση των προσωπικών ιστοριών, δημιουργήθηκαν τα φωτογραφικά πορτρέτα των συμμετεχόντων σε μέρη όπου οι ίδιοι είχαν επιλέξει. Μέσα από τα πορτρέτα επιχειρείται η ψυχογραφική απόδοση της φυσιογνωμίας τους. Συνοδευόμενα από τις ιστορίες, ρίχνουν φως στη μοναδικότητα κάθε ατόμου και αποκαλύπτουν το «ανθρώπινο πρόσωπο» του προσφυγικού ζητήματος, εστιάζοντας σε θέματα κοινά, υπαρκτικά και συναισθηματικά, που ενώνουν.

Έκθεση στο ΕΜΣΤ

Τα φωτογραφικά πορτρέτα μαζί με τις προσωπικές αφηγήσεις εκτέθηκαν στο ΕΜΣΤ. Σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο, παρουσιάζονταν σε ηλεκτρονική μορφή τα έργα από τη συλλογή του ΕΜΣΤ που αποτέλεσαν το ερέθισμα για τις αφηγήσεις καθώς και ένα σύντομο βίντεο-καταγραφή όλου του προγράμματος. Η έκθεση συνοδεύτηκε από δίγλωσσο κατάλογο, στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα. Στο πλαίσιο της έκθεσης διοργανώθηκαν ειδικές εκδηλώσεις

για το κοινό με τη συμμετοχή των ίδιων των προσφύγων, εκπαιδευτικά προγράμματα για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης καθώς και προγράμματα ειδικά σχεδιασμένα για πολλές διαφορετικές ομάδες κοινού.

της Πρεσβείας της Σλοβακίας στην Ελλάδα, το *Face Forward ...into my home* παρουσιάστηκε, για πρώτη φορά εκτός Ελλάδας, στην Tabacka Kulturfabrik Gallery, του Košice της Σλοβακίας, υπό την Αιγίδα της Περιφέρειας του Košice

Εικ. / Img: 28

Στον ιστότοπο www.faceforward.gr μπορεί κανείς να βρει όλα τα στοιχεία του προγράμματος, τα πρόσωπα και τις ιστορίες σε πέντε γλώσσες (ελληνικά, αγγλικά, αραβικά, φαρσί, σλοβακικά), τα εκπαιδευτικά προγράμματα που οργανώθηκαν κατά τα διάρκεια της έκθεσης αλλά και μετά από αυτή κ.ά.

Μετά τη θερμή υποδοχή του στην Αθήνα, το *Face Forward ...into my home* ταξίδεψε το 2018 σε δύο ακόμη πόλεις της Ελλάδας, όπου εφαρμόστηκε το πρόγραμμα ΕΣΤΙΑ, στο Ηράκλειο Κρήτης και στη Θεσσαλονίκη και εμπλουτίστηκε με τη συμμετοχή προσφύγων που διαμένουν εκεί. Επίσης, το 2019 με πρωτοβουλία

και του Προέδρου της Σλοβακικής Δημοκρατίας Α.Ε. Andrej Kiska.

Τέλος, το καλοκαίρι του 2018, στο πλαίσιο του Διεθνούς Φεστιβάλ Αρχαίας Ολυμπίας, σε συνεργασία με την Εφορεία Αρχαιοτήτων Ηλείας, οργανώθηκε η έκθεση με τίτλο *Μέσα από άλλα μάτια – Πορτρέτα και ιστορίες από το πρόγραμμα Face Forward ...into my home*, η οποία παρουσιάστηκε στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας. Οκτώ από τα πρόσωπα και τις ιστορίες του προγράμματος συμμετείχαν στην έκθεση και «μοιράστηκαν» με τους επισκέπτες της την ιστορία τους καθώς και το πώς βλέπουν «μέσα από τα μάτια τους» τον ελληνικό πολιτισμό, τόσο τον αρχαίο όσο και τον σύγχρονο.

Face Forward ...into my home

Idea – Program Implementation – Exhibition curated by: Marina Tsekou,
Education Curator EMST, Ioannis Vastardis, Photographer

Elk / Img: 29

Face Forward ...into my home is an interactive art project focused on the stories of people who have been forced to leave their homelands and are rebuilding their life in Greece. It was realized in collaboration with UNHCR, the UN Refugee Agency and funded by the European Commission's department for European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations (ECHO), in the framework of the ESTIA program (Emergency Support to Integration and Accommodation).

Face Forward ...into my home introduces the public to the faces behind the numbers through which references are usually made to refugees. It introduces particular

people, who have a name and an identity, as residents of a town which has in the past embraced various cultures, ideas and religions, in a climate of mutual respect, acceptance and solidarity. Knowing these people and their stories, one realizes that refugees, whichever their country of origin, however many difficulties they had to face, are people with whom we share common wishes, dreams, and agonies for the future. And despite the fact that they left behind a big part of their lives, they never lost their identity and their hope.

The program was initially realized and presented at EMST in Athens (October 2017 – February 2018)

with the participation of twenty refugees and asylum seekers who live in the country and are funded by the ESTIA program. Its realization and presentation consisted of three phases:

Storytelling Workshops

In a series of twelve two-hour experiential workshops that were held four times a week at EMST,

narrated autobiographical stories rich in cultural connotations.

Photographic Portraits

Following the completion of the autobiographical narration, photographic portraits were created in places that participants had chosen themselves. Through the portraits a psychographic rendition of their physiognomy is attempted.

eleven artworks from the Museum collection were presented. Taking as a starting point feelings, memories, hopes and aspirations prompted by the artworks of the EMST collection, participants were encouraged to share experiences, everyday life moments, hopes and aspirations for their future. The artworks were usually the stimulus for the initiation of the discussion on contemporary social issues such as forced migration, inclusion, intercultural exchange, social interaction, identity. In a climate of respect in their mother tongue with simultaneous interpretation in Greek and other languages, participants gradually

Accompanied by the stories, the portraits shed light on each person's unique character and reveal the "human face" of the refugee plight, focusing on shared existential and sentimental issues, which unite.

Exhibition at EMST

The photographic portraits along with the personal stories were exhibited at EMST. A slide show of the artworks from the EMST collection that instigated the narrations as well as a short documentation video of the program, were also presented. The exhibition was accompanied

by a bilingual catalogue in Greek and English. In the framework of the exhibition, public events were organized with the participation of the refugees themselves, learning programs for all school grades and programs specially designed for various public groups. On the website www.faceforward.gr one can find all information on the project, the faces and the stories, in five languages (Greek, English, Arabic,

Kulturfabrik Gallery, Košice in Slovakia, with the support of the Office of Košice Self-governing Region, under the auspices of the President of the Slovak Republic H.E. Mr. Andrej Kiska.

Finally, in the summer of 2018, in the framework of the International Festival of Ancient Olympia and in collaboration with the Ephorate of Antiquities of Ilia the exhibition *Through the gaze of others* –

Elk. / Img: 31

Farsi and Slovak), the learning programs that were realized during and after the exhibition, etc.

Following its first successful presentation in Athens *Face Forward ...into my home* traveled in 2018 in two more Greek cities, where the ESTIA program was implemented, Heraklion, Crete and Thessaloniki and was enriched with the participation of refugees who reside in the city.

Additionally, in 2019 with the initiative of the Embassy of the Slovak Republic in Athens, the project was hosted for the first time outside Greece, in Tabačka

Portraits and stories from the program Face Forward ...into my home, was organized and presented in the Archaeological Museum of Olympia.

Eight portraits and stories from the program were presented. The participant refugees shared with the visitors their story as well the way they see "through their gaze" the Greek civilization, both ancient and contemporary.

Εκφράζουμε τις θερμές ευχαριστίες μας σε όλους για τη συμμετοχή και τη συνεργασία τους στην πραγματοποίηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του ΕΜΣΤ.

Γρηγόρη Βασιλαματζή, Ομότιμο
Καθηγητή Ψυχιατρικής ΕΚΠΑ,
Ψυχαναλυτή

Λεωνίδα Παναγόπουλο, Βοηθό
Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων της
Στέγης του Ιδρύματος Ωνάση

Γιάννη Βασταρδή, Ειδικό
Θεραπευτή, Φωτογράφο

Ζέτα Παπαγεωργοπούλου,
Φιλολόγο

Σίγκουρντ Γκοθ, Εκπαιδευτή,
Πολυδύναμο Κέντρο του Ερυθρού
Σταυρού

Δημήτρη Παρώνη, Υπεύθυνο Λέσχης
Φιλίας Νέου Κόσμου

Τάκη Ζερδεβά, Διευθυντή Σχολής
Φωτογραφίας Focus

Ανδρέα Πλιάτσικα, Φωτογράφο,
Ειδικό Θεραπευτή 18 ΑΝΩ

Χριστίνα Κάλφογλου, Καθηγήτρια
αγγλικής γλώσσας

Κική Σακελαρίου, Καθηγήτρια

Αιμιλία Κόκκαλη, Δασκάλα

Ελεάννα Σεμιτέλου, Βοηθό
Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων της
Στέγης του Ιδρύματος Ωνάση

Μυρτώ Λάβδα, Υπεύθυνη
Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων της
Στέγης του Ιδρύματος Ωνάση

Σταμάτη Σχιζάκη, Επιμελήτη ΕΜΣΤ

Κυριακή Μέλλιου, Συντονίστρια
Εκπαιδευτικού Έργου 6ου ΠΕΚ.Ε.Σ.
Αττικής

Γιώργο Χατζηιωαννίδη, Υπεύθυνο
Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων,
ActionAid Hellas

Ναΐμ Μοχαιμέν, Σκηνοθέτη

Στέλλα Χρηστίδη, Ψυχίατρο,
Διευθύντρια 18 ΑΝΩ

Αφροδίτη Πανταγούτσου, Ψυχια-
τρική Εργοθεραπεύτρια - Εικαστική
Ψυχοθεραπεύτρια, Α' Ψυχιατρική
Κλινική ΕΚΠΑ, Αιγινήτειο
Νοσοκομείο

We express our warm thanks to all for their participation and collaboration in the realization of the EMST learning programs.

Grigoris Vaslamatzis, Professor Emeritus of Psychiatry at the Athens University Medical School, Psychoanalyst

Ioannis Vastardis, Special Therapist, Photographer

Sigurd Goth, Educator, Multifunctional Center of Hellenic Red Cross

Takis Zerdevas, Director of Focus Photography School

Christina Kalfoglou, Teacher of English language

Emilia Kokkali, Teacher

Myrto Lavda, Head of the Department of Educational Programs at the Onassis Stegi

Kiriaki Melliou, Educational Coordinator of the 6th Peripheral Center of Educational Planning

Naeem Moheimen, Director

Aphrodite Pantagoutsou, Psychiatric Occupational Therapist – Art Psychotherapist, First Department of Psychiatry, National and Kapodistrian University of Athens, Eginition Hospital

Leonidas Panagopoulos, Educational Programs Assistant at the Onassis Stegi

Zeta Papageorgopoulou, Philologist

Dimitris Paronis, Coordinator Neos Kosmos Friendship Club

Andreas Pliatsikas, Photographer, Special Therapist 18 ANO

Kiki Sakelariou, Teacher

Eleanna Semitelou, Educational Programs Assistant at the Onassis Stegi

Stamatis Schizakis, EMST Curator

Giorgos Chatziioannidis, Community Center Manager, ActionAid Hellas

Stella Christides, Psychiatrist, 18 ANO Director

- Εικ. 1: Κολλάζ
- Εικ. 2: Φωτογραφικό στιγμιότυπο από τη διαδικασία δημιουργίας του animation
- Εικ. 3-4: Φωτογραφικά στιγμιότυπα από τη διαδικασία δημιουργίας των λευκωμάτων
- Εικ. 5: Γραφική παρτιτούρα σχεδιασμένη από τους μαθητές του 2ο ΕΠΑΛ Νέας Σμύρνης
- Εικ. 6: Βιντεοστιγμιότυπο από την παρουσίαση των μουσικών συνθέσεων στο ΕΜΣΤ από το 2ο ΕΠΑΛ Σιβιτανιδείου Δημόσιας Σχολής
- Εικ. 7-8: Κολλάζ
- Εικ. 9: Εγκατάσταση φωτο.: Κατερίνα Παρασκευά
- Εικ. 10: Λεπτομέρεια εγκατάστασης φωτο.: Agata Rucińska
- Εικ. 11: Στιγμιότυπο από τη φωτογράφιση για τη δημιουργία του animation
- Εικ. 12: Δημιουργία των χαρακτήρων για το animation
- Εικ. 13: Εξώφυλλο του λευκώματος *Forced Silence*
- Εικ. 14: Φωτογραφικό στιγμιότυπο από το πρώτο μέρος του προγράμματος
- Εικ. 15-16: Βιντεοστιγμιότυπα
- Εικ. 17: Φωτογραφία συμμετέχοντος
- Εικ. 18: Φωτογραφία συμμετέχοντος
- Εικ. 19: Συνάντηση συμμετεχόντων με τον Ναΐμ Μοχαϊμέν και τον Βασίλη Κουκαλάνι
- Εικ. 20: Από την επίσκεψη της ομάδας στο αεροδρόμιο Ελληνικό
- Εικ. 21-22: Φωτογραφικά στιγμιότυπα από τη διαδικασία του προγράμματος
- Εικ. 23: Φωτογραφικά στιγμιότυπα από το δημιουργικό μέρος του προγράμματος
- Εικ. 24: Φωτογραφικά στιγμιότυπα από το δημιουργικό μέρος του προγράμματος φωτο.: Κατερίνα Παρασκευά
- Εικ. 25: Ομαδικο έργων συμμετεχόντων
- Εικ. 26: Άποψη της έκθεσης *ΕΜΣΤ για όλους* φωτο.: Κατερίνα Παρασκευά
- Εικ. 27: Άποψη της έκθεσης *Face Forward ...into my home* στο ΕΜΣΤ φωτο.: Στέλλα Τζαχρήστα
- Εικ. 28: Μπία Ντάβου *Ιστία*, 1981 – 1982 Εγκατάσταση από κεντημένα υφάσματα Μεταβλητές διαστάσεις Δωρεά του Ζάφου Ξαγοράρη, 2002 Αρ. Εισ. 260/02
- Εικ. 29: Άποψη της έκθεσης *Face Forward ...into my home* στο ΕΜΣΤ
- Εικ. 30: Ντο-Χο Σου *Staircase II*, 2004 Διαφανές νάιλον Μεταβλητές διαστάσεις Δανεισμός από τον Ο.Π.Ε.Π. στο ΕΜΣΤ στο πλαίσιο της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας Αρ. Εισ. 537/04
- Εικ. 31: *Bibiche (Κονγκό)*, 2017, Ψηφιακή εκτύπωση μελάνης αρχειακών προδιαγραφών, 120 x 160 εκ. φωτογραφία: Γιάννης Βασταρδής

- Img 1: Collage
- Img 2: Photographic still from the creative process of the animation
- Imgs 3-4: Photographic stills from creative process of the albums
- Img 5: Graphic score created by the 2nd Vocational High School of Nea Smirni
- Img 6: Video still from the presentation of the musical composition by the 2nd Sivitanidios Public School of Trades & Vocations
- Imgs 7-8: Collage
- Img 9: Installation
Photo: Katerina Paraskeva
- Img 10: Installation detail
Photo: Agata Rucińska
- Img 11: Image from the photo shooting for the creation of the animation
- Img 12: Creation of characters for the animation
- Img 13: Front cover of the album *Forced Silence*
- Img 14: Photographic still from the first part of the program
- Imgs 15-16: Videostills
- Img 17: Participant's photograph
- Img 18: Participant's photograph
- Img 19: Participants' meeting with Naeem Moheimen and Vassilis Koukalani
- Img 20: From the group visit at the Elliniko Airport
- Imgs 21-22: Photographic stills from the program
- Img 23: Photographic stills from the creative part of the program
- Img 24: Photographic stills from the creative part of the program
Photo: Katerina Paraskeva
- Img 25: Participants' group work
- Img 26: *EMST for all* exhibition view
Photo: Katerina Paraskeva
- Img 27: *Face Forward ...into my home* exhibition view at EMST
Photo: Stella Tzachristas
- Img 28: Bia Davou
Sails, 1981-1982
Installation with embroidered fabric
Variable dimensions
Donated by Zafos Xagoraris, 2002
Inv. No. 260/02
- Img. 29: *Face Forward ...into my home* exhibition view at EMST
- Img 30: Do-Ho Suh
Staircase II, 2004
Translucent nylon
Variable dimensions
Loan from HCO to EMST, within the framework of the Cultural Olympiad
Inv. No. 537/04
- Img 31: *Bibiche (Congo)*, 2017,
Giclée fine art print,
120 x 160 cm
Photo: Ioannis Vastardis

ΕΜΣΤ

